

**PRIROČNIK
O IDENTIFIKACIJI,
POMOČI IN
ZAŠČITI ŽRTEV
TRGOVINE Z LJUDMI**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

Izdalo:

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije

Priprava:

Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi

Lektoriranje:

Služba za prevajanje in lektoriranje ter
informativsko-knjižnično dejavnost

Oblikovanje teksta in naslovnice:

Branka Derenčin

Tisk:

Služba za upravno poslovanje in grafiko

Naklada:

100 izvodov

Ljubljana, maj 2016

VSEBINA

PRIROČNIK O IDENTIFIKACIJI, POMOČI IN ZAŠČITI ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI	5
I. UVOD	5
II. SPLOŠNO	8
III. IDENTIFIKACIJA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI	10
IV. NAMEŠČANJE ŽRTVE TRGOVINE Z LJUDMI	13
V. MULTIDISCIPLINARNI TIM ZA OBRAVNAVO PRIMEROV NAMEŠČANJA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI (MDT)	16
VI. POMOČ POLICIJE IN ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI	19
VII. IDENTIFIKACIJA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI V POSTOPKIH PRIDOBIVANJA MEDNARODNE ZAŠČITE	20
VIII. VRAČANJE	20
PRILOGA	
INDIKATORJI TRGOVINE Z LJUDMI	21
I. INDIKATORJI ZA PREPOZNAVO ŽRTEV KAZNIVEGA DEJANJA TRGOVINE Z LJUDMI	21
II. INDIKATORJI ZA PREPOZNAVO STORILCEV KAZNIVEGA DEJANJA TRGOVINE Z LJUDMI	29

Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi je na 13. zasedanju 21. decembra 2015 sprejela (sklep Vlade RS, št. 02402-2/2016/5 z dne 5. 5. 2016)

PRIROČNIK O IDENTIFIKACIJI, POMOČI IN ZAŠČITI ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI

I. UVOD

Trgovina z ljudmi je vse pogosteje opredeljena kot suženjstvo današnjega časa. Žrtve trgovanja so večinoma izbrane (novačene), prepeljane ali skrite na silo, pod prisilo ali s prevaro v izkoriščevalskih okoliščinah, ki lahko vključujejo spolno izkoriščanje, prisilno delo ali storitve, suženjstvo in služabništvo, prosjačenje, storitev kaznivih ravnanj ali nezakonito trgovanje s človeškimi organi, tkivi in krvjo. Pomeni hudo kršitev posameznikove svobode in dostojanstva ter hudo obliko kaznivega dejanja, posledic pa posamezne države pogosto ne morejo uspešno reševati same.

Priročnik o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi (v nadaljevanju priročnik) je nastal na podlagi Poročila (GRETE) o izvajanju Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi v Sloveniji¹ in seznamu priporočil skupine GRETA².

Skupina GRETA³ je v svojem priporočilu pozvala slovenske organe, naj:

- okrepijo večagencijsko vključevanje v identificiranje žrtev z uvajanjem jasnega nacionalnega mehanizma za naznanitev in z opredelitvijo vloge operativnega osebja, ki lahko pride v stik z žrtvami trgovine z ljudmi;
- operativnemu osebju zagotovijo operativne kazalce smernice in orodje za uporabo v procesu identificiranja; ti kazalci morajo biti redno posodobljeni in morajo odražati spremenljivo naravo trgovine z ljudmi in vrst izkoriščanja;
- zagotavljajo, da uslužbenci organov pregona, organi odkrivanja, socialni delavci, delovni inšpektorji in drugi ustrezni akterji sprejmejo bolj proaktiven pristop in okrepijo terensko delo z namenom identificiranja potencialnih žrtev trgovine z ljudmi, zlasti kar zadeva druge oblike izkoriščanja poleg spolnega (izkoriščanje otrok delovne sile, prisilno delo, prisilno beračenje itd.);
- so pozornejše na odkrivanje žrtev trgovine z ljudmi med mladoletniki brez spremstva in vzpostavijo mehanizem identifikacije, ki upošteva specifične okoliščine in potrebe otrok žrtev trgovanja, vključuje otroške specialiste in zagotavlja, da se upošteva zlasti največjo korist otroka.

---

¹ http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/THB_GRETA_porocilo_2013.pdf

² http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/THB_GRETA-_PRIPOROCILA.pdf

³ Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, VII. poglavje, 36. člen

Priročnik je namenjen državnim organom, nosilcem javnih pooblastil, izvajalcem javnih služb, organom samoupravnih lokalnih skupnosti ter nevladnim organizacijam, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko trgovine z ljudmi. V priročniku so zajete pravice žrtev trgovine z ljudmi, postopki s prepoznanimi žrtvami v programih Oskrbe žrtev trgovine z ljudmi, postopki policije v zvezi z nudenjem pomoči in zagotavljanjem varnosti žrtev ter pravice in obveznosti (do) žrtev v zvezi s postopki mednarodne zaščite in njihove vrnitve v izvorno državo.

Sestavni del priročnika so indikatorji za prepoznavo žrtev trgovine z ljudmi, opredeljeni v prilogi.

Priročnik povzema pravice in obveznosti žrtev trgovine z ljudmi, ki so zajete v naslednjih dokumentih:

- Ustavi Republike Slovenije;
- Evropski konvenciji o človekovih pravicah;
- Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi;
- Listini Evropske unije o temeljnih pravicah;
- Deklaraciji ZN o otrokovih pravicah (sprejeti leta 1959);
- Konvenciji ZN o otrokovih pravicah (sprejeti leta 1989);
- Evropski konvenciji o uresničevanju otrokovih pravic;
- Direktivi 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, Uradni list Evropske unije, št. L315/2012;
- Direktivi 2011/99/EU Evropskega parlamenta in Sveta s 13. decembra 2011 o evropski odredbi o zaščiti, Uradni list Evropske unije, št. L338/2011;
- Direktivi 2011/98/EU Evropskega parlamenta in Sveta s 13. decembra 2011 o enotnem postopku obravnavanja vloge za enotno dovoljenje za državljane tretjih držav za prebivanje in delo na ozemlju države članice ter o skupnem nizu pravic za delavce iz tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici, Uradni list EU, št. 343/2011;
- Direktivi 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta s 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičene do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite, Uradni list EU, št. L 337/2011;
- Direktivi 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta s 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ, Uradni list Evropske unije, št. L101/2011;
- Direktivi 2009/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, Uradni list EU, št. L168/2009;
- Direktivi 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta s 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, Uradni list EU, št. L348/2008;
- Direktivi Sveta 2004/83/ES z 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali

osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite, Uradni list EU, št. 304/2004;

- Direktivi Sveta 2004/81/ES z 29. aprila 2004 o dovoljenju za prebivanje, izdanem prebivalcem tretjih držav, ki so žrtve nedovoljene trgovine z ljudmi ali so bili predmet dejanj omogočanja nezakonitega priseljevanja in sodelujejo s pristojnimi organi, Uradni list EU, št. L261/2004;
- Direktivi Sveta 2004/80/ES z 29. aprila 2004 o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj, Uradni list EU, št. L261/2004;
- Direktivi Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (besedilo velja za EGP), Uradni list EU, št. L158/2004;
- Direktivi Sveta 2003/109/ES s 25. novembra 2003 o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas, Uradni list EU, št. L016/2004;
- Kazenskem zakoniku, Uradni list RS, št. 50/12 – UPB in 54/15;
- Zakonu o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/12 – UPB, 47/13 in 87/14;
- Zakonu o zaščiti prič, Uradni list RS, št. 81/06 – UPB, 117/06 – ZDoh-2, in 110/07;
- Zakonu o tujcih, Uradni list RS, št. 45/14 – UPB, 90/14, 19/15 in 47/15-ZZSDT;
- Zakonu o ratifikaciji Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/2004;
- Zakonu o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 14/2004;
- Sporazumu o sodelovanju na področju zagotavljanja pomoči žrtvam trgovine z ljudmi v Republiki Sloveniji med Ministrstvom za notranje zadeve Republike Slovenije in Društvom Ključ – centrom za boj proti trgovini z ljudmi;
- Sporazumu o sodelovanju na področju zagotavljanja pomoči žrtvam trgovine z ljudmi v Republiki Sloveniji med Vrhovnim državnim tožilstvom in Društvom Ključ – centrom za boj proti trgovini z ljudmi;
- Sporazumu o sodelovanju na področju zagotavljanja pomoči žrtvam trgovine z ljudmi v Republiki Sloveniji med Ministrstvom za notranje zadeve, policijo in Društvom Ključ – centrom za boj proti trgovini z ljudmi;
- Protokol o sodelovanju med centri za socialno delo in policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva po Zakonu o tujcih št. 1224-50/2011/5 s 16. avgusta 2012.

II. SPLOŠNO

Priročnik opredeljuje pojem trgovine z ljudmi, vlogo ter naloge državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti ter nevladnih in humanitarnih organizacij pri obravnavanju trgovine z ljudmi ter določa ukrepe za varstvo žrtev. Trgovina z ljudmi je v Republiki Sloveniji kaznivo dejanje, ki je kot tako določeno v 112. (Spravljanje v suženjsko razmerje) in 113. členu Kazenskega zakonika.

Navedeni 113. člen Kazenskega zakonika kot kaznivo opredeljuje dejanje, ko se z namenom izkoriščanja drugo osebo novači, proda ali kupi, prevzame, nastani, prepelje oziroma drugače z njo razpolaga, ne glede na njeno morebitno privolitev, oziroma se nad njo izvaja nadzor. Pri tem se kot izkoriščanje razume izrabljanje prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilno delo, suženjstvo, služabništvo, izvajanje kaznivih dejanj, trgovina z organi, človeškimi tkivi ali krvjo. Opredeljena je tudi kvalificirana oblika tega kaznivega dejanja, če je storjeno proti mladoletni osebi oziroma če je bila pri tem uporabljena sila, grožnja, preslepitev, ugrabitev ali zloraba podrejenega oziroma odvisnega položaja ali se je izvajalo dajanje ali prejemanje plačil oziroma koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, ali dejanje z namenom prisiljevanja k nosečnosti ali umetni oploditvi. Kaznivo je tudi, če se za izvršitev tega dejanja odvzame, zadrži, skrrije, poškoduje ali uniči identifikacijski dokument žrtve trgovine z ljudmi. Tudi uporabnik storitev, ki so posledica izkoriščanja osebe, za katero se ve, da je žrtev trgovine z ljudmi, je kazensko odgovoren.

Za celovitejše razumevanje same definicije trgovine z ljudmi sta v nadaljevanju citirana 2. člen Direktive 2011/36/EU in 4. člen Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi.

Kazniva dejanja v zvezi s trgovino z ljudmi⁴

1. *Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da so naslednja naklepna dejanja kazniva:*
novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb, vključno z izmenjavo ali prenosom nadzora nad temi osebami, z uporabo grožnje, sile ali drugih oblik prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti oziroma dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, zaradi izkoriščanja.
2. *Ranljivost pomeni položaj, v katerem zadevna oseba nima druge resnične ali sprejemljive možnosti, kot da pristane na zlorabo.*
3. *Izkoriščanje vključuje najmanj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, prisilno delo ali storitve, vključno s prosjačenjem, suženjstvom ali podobnimi praksami, služabništvom, izkoriščanje kriminalnih dejavnosti ali odstranitev organov.*
4. *Soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem ali dejanskem izkoriščanju se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva iz 1. odstavka.*

⁴ Direktiva 2011/36/EU

5. Kadar ravnanje iz 1. odstavka vključuje otroka, se obravnava kot kaznivo dejanje trgovine z ljudmi, čeprav ni bilo uporabljeno nobeno od sredstev iz 1. odstavka.
6. Za namene te direktive je »otrok« vsaka oseba, ki ima manj kot 18 let.

Trgovina z ljudmi:⁵

- a) »trgovina z ljudmi« pomeni novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti oziroma dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov;
- b) soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem izkoriščanju iz prejšnje točke se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva iz prejšnje točke; novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, tudi če ne vključuje sredstev iz točke a tega odstavka;
- c) »otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara 18 let;
- d) »žrtev« pomeni vsako osebo, ki je vpletena v trgovino z ljudmi, kot določa ta odstavek;
- e) »otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara 18 let;
- f) »žrtev« pomeni vsako fizično osebo, ki je pod prisilo vključena v trgovino z ljudmi, kot določa ta odstavek.

Organi in organizacije v postopkih z žrtvami trgovine z ljudmi (v nadaljevanju žrtve) so: Ministrstvo za notranje zadeve, pristojne upravne enote, Ministrstvo za zunanje zadeve s pristojnimi diplomatskimi in konzularnimi predstavništvi, sodišča, državna tožilstva, policija, Finančna uprava Republike Slovenije, pristojne inšpekcijske službe, pristojni centri za socialno delo, nevladne in humanitarne organizacije, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami (v nadaljevanju nevladne organizacije), sindikati, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami (v nadaljevanju sindikati), javni zdravstveni zavodi, vzgojno-izobraževalni zavodi.

Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi (v nadaljevanju MDS) je strokovno posvetovalno telo, ki zagotavlja celovit, predvsem pa usklajen pristop k reševanju problematike trgovine z ljudmi z vključitvijo vseh za to pristojnih organizacij.

Vodenje, sestava in naloge MDS so opredeljeni s sklepom Vlade Republike Slovenije⁶, št. 01201-7/2012/4 s 5. julija 2012.

---

⁵ Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi

⁶ http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2013/sklep_vlade_o_ustanovitvi_MDS_TZL_julij_2012.pdf

III. IDENTIFIKACIJA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI

Organi ter nevladne in humanitarne organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da se izvaja trgovina z ljudmi, so dolžni o tem takoj obvestiti policijo in tožilstvo ali pristojni center za socialno delo.

Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodih, morajo ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti policijo, državno tožilstvo ali center za socialno delo, kadar sumijo, da je otrok žrtev trgovine z ljudmi.

Organi in organizacije so dolžni izvesti vse postopke in ukrepe za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti in tudi za zaščito njenih koristi, pri tem pa morajo zagotoviti spoštovanje integritete žrtve.

Policija na podlagi 148. člena Zakona o kazenskem postopku takoj ukrene vse potrebno, da se storilec ali osumljenec kaznivega dejanja ne skrije ali pobegne, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, ki bi lahko bili dokaz, in da se zberejo vsa obvestila, ki bi lahko pomagala pri uspešni izvedbi kazenskega postopka.

Policija žrtev v jeziku, ki ga ta razume, seznani s pravico do pomoči in podpore, pravico do varne namestitve med okrevanjem in razmislekom ter pravico do sodelovanja pri kazenskem postopku.

Organi ter nevladne in humanitarne organizacije, ki pri svojem delu identificirajo žrtev oziroma so kako drugače vključeni v postopke identifikacije žrtev trgovine z ljudmi, so dolžni žrtve seznaniti z informacijami in pravicami o naslednjem⁷:

- vrsti služb ali organizacij, na katere se lahko obrnejo za pomoč;
- vrsti pomoči, ki jo lahko dobijo;
- kje in kako lahko naznanijo kaznivo dejanje;
- postopkih, ki sledijo naznanitvi, ter njihovi vlogi v zvezi s takimi postopki;
- kako in pod kakšnimi pogoji lahko pridobijo zaščito;
- v kolikšnem obsegu in pod kakšnimi pogoji imajo dostop do pravnih nasvetov, pravne pomoči ali katere koli druge vrste nasvetov;
- zahtevah, ki jih morajo izpolniti, da so upravičene do odškodnine;
- vseh posebnih ureditvah, ki so jim na voljo za zaščito njihovih interesov, če stalno bivajo v drugi državi članici;
- kako do povračila stroškov, ki so nastali kot posledica njihovega sodelovanja v kazenskem postopku.

Postopke z žrtvami v predkazenskem postopku vodijo in izvajajo posebej usposobljeni policisti Sektorja kriminalistične policije in Uprave kriminalistične policije Generalne policijske uprave ter pristojni

---

⁷ Direktiva 2012/29/EU, 4. člen, 1. odstavek, in okvirni sklep Sveta 2001/220/PNZ, 4. člen, 1. odstavek

državni tožilci, ki usmerjajo predkazenski postopek. Na Vrhovnem državnem tožilstvu Republike Slovenije je določena posebna koordinatorica, vrhovna državna tožilka, ki skrbi za sistemsko pomoč in izmenjavo dobrih praks do državnih tožilcev na nižjih stopnjah, kjer se upoštevajo tudi interesi pomoči žrtvam kaznivih dejanj trgovine z ljudmi.

Policija predstavnikom nevladne in/ali humanitarne organizacije (izvajalcem programa Oskrba žrtev trgovine z ljudmi) omogoči individualen razgovor z žrtvijo pred izvedbo postopka zbiranja obvestil od žrtve.

Na željo žrtve so lahko predstavniki nevladnih in/ali humanitarnih organizacij ali druge osebe, ki ji žrtev zaupa, navzoče pri razgovoru s policisti. V kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi ima mladoletni oškodovanec po 113. členu Kazenskega zakonika ves čas od uvedbe kazenskega postopka pooblaščenca, ki skrbi za njegove pravice, veljavna kazenskoprocena zakonodaja pa na glavni obravnavi tudi prepoveduje neposredno zaslišanje oseb, mlajših od 15 let, ki so bile žrtve zgoraj navedenega kaznivega dejanja.

OTROCI - ŽRTVE TRGOVINE Z LJUDMI

»Otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara 18 let.⁸

Ravnanje vseh organov in organizacij v postopkih z otroki, ki so žrtve trgovine z ljudmi, mora biti skladno z načeli največje otrokove koristi⁹, ki morajo prevladati nad vprašanji priseljavanja ali preprečevanja kaznivih ravnanj. Mnenja in želje otrok, žrtev trgovine z ljudmi, je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo, tudi kot pomoč za njihovo rehabilitacijo in usposabljanje.

Otroci - žrtve imajo pravico do pomoči in podpore ob upoštevanju svojih posebnih okoliščin. Glavno vodilo, tj. otrokova korist, se presoja za vsak primer posebej, prevladati pa mora pristop, ki je prilagojen otrokom in pri katerem se ustrezno upoštevajo starost in raven zrelosti otroka ter njegovi pogledi, potrebe in skrbi. Otrok in nosilec starševske odgovornosti ali drugi pravni zastopnik, če ga ima, sta obveščena o vseh ukrepih ali pravicah, ki so posebej usmerjene k otroku.

Če je nosilec starševske odgovornosti onemogočeno uveljavljanje načela največje koristi otroka in/ali njegovo zastopanje, se otroku žrtvi dodeli skrbnik ali zastopnik.

Nadaljnje postopke po identifikaciji otrok žrtev trgovine z ljudmi izvaja ustrezno strokovno usposobljeno osebje za izvajanje postopkov z otroki.

Do sprejetja oziroma izvedbe programa Oskrba otrok žrtev trgovine z ljudmi v varni prostor se uporablja Protokol o sodelovanju med centri za socialno delo in policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva po Zakonu o tujcih, št. 1224-50/2011/5 s 16. avgusta 2012¹⁰.

---

⁸ Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi

⁹ Konvencija o otrokovih pravicah, 3. člen

¹⁰ Protokol o sodelovanju med centri za socialno delo in policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva po Zakonu o tujcih, št. 1224-50/2011/5 s 16. avgusta 2012

Protokol opredeljuje izvedbene postopke in sodelovanje med centri za socialno delo (CSD) ter policijo v primerih mladoletnih tujih oseb. Tako policija v primeru obravnave mladoletnega tujca brez spremljanja, ki je nezakonito vstopil v državo ali v njej prebiva, obvesti krajevno pristojni CSD oziroma njegovo interventno službo in jo seznani z ugotovitvami. CSD na kraj napoti strokovnega delavca, ki opravi razgovor z mladoletnim tujcem, mu ponudi prvo socialno pomoč ter pridobi njegovo izjavo o postavitvi skrbnika za poseben primer. Če se v razgovoru z mladoletnim tujcem prepoznajo indikatorji, ki kažejo na to, da je mladoletna oseba žrtev trgovanja oziroma bi glede na okoliščine to lahko postala, velja, da gre v takem primeru za posebne potrebe in strokovni delavec spremlja mladoletnega tujca v ustrezno namestitveno ustanovo. Pri postopku namestitve mladoletnega tujca sodeluje CSD.

IV. NAMEŠČANJE ŽRTVE TRGOVINE Z LJUDMI

Na podlagi 4. člena izvedbenega dela Zakona o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi sta Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zadolženi za sodelovanje z nevladnimi in humanitarnimi organizacijami na področju pomoči žrtvam trgovine z ljudmi. Oblika pomoči opredeljuje tudi nameščanje žrtev, in sicer sprva v programu **krizne namestitve**, ki ga sofinancira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter nato v programu **namestitve v varni prostor**, ki ga sofinancira Ministrstvo za notranje zadeve.

OSKRBA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI - KRIZNA NAMESTITEV

Žrtev ima pravico do pomoči in podpore takoj, ko se upravičeno domneva, da je morda žrtev trgovine z ljudmi.

Žrtev ima pravico do pomoči in podpore pred in med kazenskim postopkom ter ustrezno obdobje po njegovem zaključku.

Pomoč in podpora nista pogojeni s pripravljenostjo žrtve, da sodeluje v predkazenskem ali kazenskem postopku.

Žrtvi se zagotovi 30-dnevno (tridesetdnevno)¹¹ obdobje okrevanja in razmisleka, da si opomore in se znebi vpliva trgovcev z ljudmi ter se seznanj s prostovoljnimi oblikami nadaljnega programa oskrbe in možnostmi sodelovanja z državnimi organi.

Žrtvi, ki v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito, policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje za 3 (tri) mesece (v kar je vključeno 30-dnevno obdobje okrevanja in razmisleka), da se prostovoljno odloči o nadaljnjih možnostih, med katerimi je za žrtve državljane tretjih držav tudi možnost opredelitve, da kot priča sodeluje v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi. Iz utemeljenih razlogov se lahko žrtvi dovoljenje zadrževanja podaljša še za največ tri mesece¹².

Pomoč in namestitev žrtve v času okrevanja in razmisleka daje nevladna ali humanitarna organizacija (v nadaljevanju: izvajalec programa) znotraj izvajanja programa Oskrbe žrtev trgovine z ljudmi - krizna namestitev.

Namestitev žrtve se izvaja ob njenem soglasju in zajema ustrezno in zanjo varno namestitev ter materialno pomoč, potrebno zdravljenje, psihološko pomoč, svetovanje in obveščanje ter po potrebi prevajalske storitve.¹³ Namestitev ni pogojena s sodelovanjem žrtve v kazenskem postopku.

---

¹¹ Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, 13. člen, 1. točka

¹² Zakon o tujcih, 50. člen

¹³ Direktiva 2011/36/EU, 11. člen

Žrtev v 24 (štiriindvajsetih) urah od namestitve s pisno izjavo sprejme pomoč in nastanitev, s čimer pridobi pravice in obveznosti v zvezi z izvajanjem programa. Pisno izjavo pripravi izvajalec programa. V njej so podrobno opredeljene pravice in obveznosti žrtve ter izvajalca programa.

Vsebina, način, oblike pomoči in višina materialne pomoči, ki jih nudi izvajalec znotraj izvajanja programa, so podrobneje opisani v pogodbi, sklenjeni med izvajalcem programa in pristojnim ministrstvom, opredeljujejo pa naslednje pojme:

- oblika namestitve;
- materialna pomoč, višina materialne pomoči;
- potrebno zdravljenje;
- psihološka pomoč;
- svetovanje in obveščanje;
- prevajalske storitve in tolmačenje, če je potrebno;
- financiranje izvajanja programa in nepredvideni stroški izvajanja programa.

Izvajalec programa nudi ustrezno pomoč žrtvam s posebnimi potrebami, kadar so te potrebe zlasti posledica nosečnosti, zdravstvenega stanja, invalidnosti, duševnih ali psiholoških motenj oziroma hujših oblik psihološkega, telesnega ali spolnega nasilja, ki so ga utrpele.

OSKRBA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI – VARNI PROSTOR

Žrtvam se med krizno namestitvijo ponudi dolgotrajnejša pomoč in namestitev v obliki izvajanja programa Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – namestitev v varni prostor (v nadaljevanju program).

Za žrtve **državljanke tretjih držav** je tovrstna oblika daljše namestitve v varnem prostoru pogojena z dovoljenjem za zadrževanje in dovoljenjem za začasno prebivanje, ki sta opredeljeni v določbah Zakona o tujcih¹⁴ in evropskih predpisih. Te žrtve se po preteku 30-dnevnega (tridesetdnevnega) obdobja za okrevanje in razmislek v programu krizne namestitve na podlagi določb navedenega zakona nameščajo v program namestitve v varni prostor, in sicer za obdobje veljavnosti dovoljenja za zadrževanje.

Program izvaja nevladna ali humanitarna organizacija (v nadaljevanju: izvajalec programa) na podlagi pogodbe, sklenjene s pristojnim ministrstvom.

Vsebina in oblike pomoči ter namestitev so kot predmet programa podrobneje opredeljene v pogodbi, sklenjeni med izvajalcem programa in pristojnim ministrstvom. Pogodba tako opredeljuje pojme:

- oblika namestitve;
- materialna pomoč, višina materialne pomoči;
- potrebno zdravljenje;
- psihološka pomoč;
- svetovanje in obveščanje;
- prevajalske storitve in tolmačenje, če je potrebno;
- financiranje izvajanja programa in nepredvideni stroški izvajanja programa.

---

¹⁴ Zakon o tujcih, 50. člen

Namestitev v programu je prostovoljna in za žrtve državljane tretjih držav lahko traja do zaključka kazenskega postopka, medtem ko za druge žrtve veljavna zakonodaja ne določa roka.

Žrtev s pisno izjavo, ki jo pripravi izvajalec programa, sprejme pomoč in nastanitev. V pisni izjavi so podrobno opredeljene pravice in obveznosti žrtve in izvajalca programa.

Namestitev žrtve se izvaja v programu do njegovega zaključka. V programu je žrtev dolžna spoštovati hišni red in sodelovati pri izvedbi individualnega programa pomoči in zaščite.

Izvajalec programa daje žrtvi vso potrebno psihosocialno, zdravstveno in pravno zaščito na podlagi predhodno izdelanega individualnega programa pomoči in zaščite. Omenjeni program izdelava v 10 dneh od sprejema žrtve in ga pošlje v obravnavo multidisciplinarnemu timu za obravnavo primerov nameščanja žrtev trgovine z ljudmi.

Obenem izvajalec programa nudi ustrezno pomoč žrtvam s posebnimi potrebami, kadar so te potrebe zlasti posledica nosečnosti, njihovega zdravstvenega stanja, invalidnosti, duševnih ali psiholoških motenj oziroma hujših oblik psihološkega, telesnega ali spolnega nasilja, ki ga je žrtev utrpela.

V. MULTIDISCIPLINARNI TIM ZA OBRAVNAVO PRIMEROV NAMEŠČANJA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI (MDT)

I.

Multidisciplinarni tim (v nadaljevanju MDT) se oblikuje ob vsaki namestitvi žrtve v program Oskrbe žrtev trgovine z ljudmi – **varni prostor**. MDT imenuje nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi, ki je tudi vodja medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi (v nadaljevanju: nacionalni koordinator), na podlagi obrazloženega pisnega predloga:

- ministrstva za notranje zadeve – naročnika izvajanega programa ali
- policije ali
- nevladne ali humanitarne organizacije, ki izvaja program krizne namestitve.

MDT vodi predstavnik nacionalnega koordinatorja, izbran izmed članov MDS. MDT spremlja izvajanje programa, sprejema odločitve o izvedbi dodatnih ukrepov za zagotavljanje žrtvine varnosti, sprejema odločitve o spremembi individualnega programa pomoči in odloča o izgubi pravice žrtve do programa.

MDT je sestavljen iz naslednjih članov:

- predstavnika nacionalnega koordinatorja, ki je vodja MDT;
- predstavnika ministrstva za notranje zadeve – naročnika izvajanega programa;
- predstavnika nevladne ali humanitarne organizacije – izvajalca programa;
- predstavnika Specializiranega državnega tožilstva Republike Slovenije oziroma tožilca, ki usmerja predkazenski postopek oziroma vodi kazenski postopek na škodo nameščene žrtve;
- predstavnika kriminalistične policije in
- drugih strokovnjakov s potrebnimi znanji (po potrebi).

Po imenovanju MDT ta zaseda najpozneje v 10 (desetih) dneh po namestitvi žrtve v program, in to z namenom:

- da se seznanijo s pisno izjavo žrtve o sprejemu pomoči in nastanitvi;
- da se seznanijo z individualnim programom pomoči in zaščite žrtve, ki ga pripravi izvajalec programa;
- da se seznanijo z oceno ogroženosti žrtve ter sprejetimi in potrebnimi dodatnimi ukrepi za zagotavljanje žrtvine varnosti, ki jo pripravi policija;
- da sprejme odločitev o izvedbi potrebnih dodatnih nujnih ukrepov za zagotovitev žrtvine varnosti;
- da odloči o upravičenosti dodatnih stroškov, ki bi nastali zaradi žrtvinih specifičnih potreb (dodatne zdravstvene storitve, reintegracija – šolanje, iskanje zaposlitve, alternativna namestitve).

Če je žrtev otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi ukrepi za varstvo otroka po predpisih, ki urejajo varstvo otrokovih pravic. Na zasedanje se povabi skrbnika otroka, ki je hkrati vključen v MDT.

V nadaljevanju izvajanja programa MDT zaseda po potrebi zaradi sprememb individualnega programa in seznanitve z novimi okoliščinami, ki vplivajo na izvedbo programa in zagotavljanja žrtvine varnosti. Zasedanje MDT skliče vodja na pobudo člana oziroma članov, na povabilo pa se ga lahko udeleži tudi strokovnjak s posebnimi znanji, ki lahko pripomore k boljši obravnavi žrtve ali razjasnitvi določenih vprašanj.

Na zasedanju se o delu MDT piše zapisnik, ki vsebuje mnenja posameznih članov in sprejete sklepe. Zapisnik je dokument, narejen v skladu s predpisi, ki urejajo zbiranje in varstvo osebnih podatkov ter vodenje in hranjenje dokumentacije. Zapisnik se posreduje članom MDT in nacionalnemu koordinatorju (v vednost).

Na predlog izvajalca programa ali policije vodja MDT v 3 (treh) dneh skliče sejo članov MDT, ki na podlagi pisnega predloga odločajo o izgubi pravice žrtve do pomoči in zaščite v programu. O izgubi pravice se odloča v naslednjih primerih:

- ko je žrtev podala krivo ovadbo;
- ko okoliščine, na podlagi katerih je žrtvi pripadala pomoč in zaščita, ne obstajajo več;
- če žrtev ne spoštuje obveznosti, določene v individualnem programu pomoči in zaščite;
- če so podane predpostavke iz petega odstavka 50. člena Zakona o tujcih.

Odločitev o izgubi pravic iz prejšnjega odstavka je sprejeta z večino vseh članov MDT. O svoji odločitvi MDT izda načelno mnenje in z njim seznaneni nacionalnega koordinatorja.

MDT preneha delovati ob zaključku namestitve žrtve v programu.

II.

Pri izvajanju programa Oskrba žrtev trgovina z ljudmi – **krizna namestitev** lahko nacionalni koordinator imenuje MDT na podlagi utemeljenega pisnega predloga:

- Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti – naročnika izvajanega programa ali
- policije ali
- nevladne ali humanitarne organizacije, ki izvaja program krizne namestitve.

MDT se oblikuje zaradi:

- sprejema odločitev o izvedbi potrebnih dodatnih nujnih ukrepov za zagotovitev žrtvine varnosti;
- nadaljevanja izvajanja dejavnosti v programu Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – namestitev v varni prostor (iztek nastanitve v programu oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitev);
- odločanje o izgubi pravice do namestitve v programu oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitev;
- morebitnih drugih odprtih vprašanj.

MDT zaseda v 5 (petih) delovnih dneh od imenovanja. S svojimi ugotovitvami pisno seznaneni nacionalnega koordinatorja.

O izgubi pravice do namestitve v programu Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitev se odloča v naslednjih primerih:

- če je žrtev podala krivo ovadbo;
- če žrtev ne spoštuje obveznosti, določene v individualnem programu pomoči in zaščite;
- če so podane okoliščine iz drugega odstavka 50. člena Zakona o tujcih.

Odločitev o izgubi pravic iz prejšnjega odstavka sprejme MDT na zasedanju ali korespondenčno v 3 (treh) dneh po podanem pisnem predlogu izvajalca programa ali policije. Odločitev je sprejeta z večino vseh članov MDT. O svoji odločitvi MDT izda načelno mnenje in z njim seznaní nacionalnega koordinátorja.

VI. POMOČ POLICIJE IN ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI

Med nastanitvijo žrtev v programu Oskrba žrtev trgovine z ljudmi ter zaradi potreb predkazenskega ali kazenskega postopka policija izvaja naslednje naloge:

- a) varuje življenje in poskrbi za osebno varnost žrtev;
- b) med namestitvijo žrtev v programu Oskrba žrtev trgovine z ljudmi (krizna namestitev, varni prostor) izdelava oceno ogroženosti žrtve. Na podlagi ocene policije in predloga izvajalca programa MDT sprejme odločitve o izvedbi potrebnih dodatnih nujnih ukrepov za zagotovitev žrtvine varnosti;
- c) med namestitvijo žrtve v programu Oskrba žrtev trgovine z ljudmi na podlagi ocene ogroženosti žrtve in ocene tveganja posameznega primera izvajalcu predlaga izvedbo dodatnih samozaščitnih ravnanj in ukrepov za zagotovitev žrtvine varnosti, prav tako pa z lastno dejavnostjo izvaja potrebne ukrepe za zagotovitev žrtvine varnosti;
- d) zaradi potreb predkazenskega in kazenskega postopka žrtvam zagotavlja varnost med premikom z lokacije namestitve in tudi na lokacijah, kjer se izvajajo postopki. Premik se izvaja po postopkih, dogovorjenih z izvajalci programa. Predstavniki izvajalcev programa lahko spremljajo žrtve tako, kot je dogovorjeno s predstavnikom policije. Premik žrtev se izvaja v neoznačenih policijskih vozilih.

Izvajalec programa in policija se medsebojno obveščata o ugotovitvah in posebnostih, ki bi lahko vplivale na žrtvino varnost.

VII. IDENTIFIKACIJA ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI V POSTOPKIH PRIDOBIVANJA MEDNARODNE ZAŠČITE

Žrtvam trgovine z ljudmi, ki so državljani tretjih držav, se v obdobju za razmislek in okrevanje zagotovi informacije o možnostih pridobitve mednarodne zaščite.

V postopkih pridobivanja mednarodne zaščite se v azilnem domu izvaja program PATS, ki ga izvaja nevladna organizacija in katerega namen je uvajanja mehanizmov za prepoznavanje, pomoč in zaščito žrtev trgovine z ljudmi ter ozaveščanje in informiranje tveganih skupin prosilk in prosilcev za mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji o problematiki trgovine z ljudmi.

V skladu s Standardnimi operativnimi postopki za preprečevanje in ukrepanje v primerih spolnega nasilja in nasilja po spolu (v nadaljevanju SNNS) uradna oseba, predstavnik nevladne organizacije ali katera koli druga oseba, ki zazna, da prosilec za mednarodno zaščito doživlja (ali je v nevarnosti, da bi doživel) SNNS, nemudoma obvesti recepcijo azilnega doma na telefonsko številko 01/200-84-00 in informacijo tudi v pisni obliki pošlje na elektronsko pošto sektorja, pristojnega za nastanitev, oskrbo in integracijo (snoi.mnz@gov.si), osebje pa v recepciji informacijo nato brez odlašanja pošlje kontaktni osebi, ki je član strokovne skupine, ustanovljene na podlagi sporazuma. Seznam kontaktnih oseb s telefonskimi številkami je v recepciji omenjenega sektorja. Kontaktna številka, na katero se pokliče v primeru zaznave spolnega nasilja in nasilja po spolu, je objavljena na oglasnih deskah azilnega doma, integracijskih hiš ter v zloženkah, ki so namenjene ozaveščanju in informiranju prosilcev za mednarodno zaščito o problematiki nasilja ter o postopkih in oblikah pomoči za žrtve spolnega nasilja in nasilja po spolu, ki jo uporabnik, v jeziku, ki ga razume, prejme ob nastanitvi v azilni dom.

Ko kontaktna oseba pridobi informacijo o spolnem nasilju in nasilju po spolu, o tem brez odlašanja obvesti člane strokovne skupine, ustanovljene na podlagi sporazuma. Vodja sektorja, pristojnega za nastanitev, oskrbo in integracijo, na pobudo katerega koli člana strokovne skupine v 48 urah skliče sestanek. Če gre za sum storitve kaznivega dejanja, se nemudoma obvesti kontaktno točko v policiji.

VIII. VRAČANJE

Vračanje žrtev poteka na podlagi določb Zakona o tujcih. Postopke vračanja žrtev izvajajo policisti Generalne policijske uprave, Uprave uniformirane policije, Centra za tujce.

mag. Sandi Čurin
Nacionalni koordinator za boj proti
trgovini z ljudmi

INDIKATORJI TRGOVINE Z LJUDMI

I. INDIKATORJI ZA PREPOZNAVNO ŽRTEV KAZNIVEGA DEJANJA TRGOVINE Z LJUDMI

Poznamo več indikatorjev za lažjo prepoznavo (potencialnih) žrtev trgovine z ljudmi, ki jih lahko razdelimo med:

- splošne indikatorje;
- indikatorje vedenja (zunanje in druge indikatorje);
- indikatorje glede na obliko izkoriščanja;
- indikatorje pri prepoznavi mladoletnih žrtev trgovanja.

Upoštevati je treba, da vsi indikatorji niso prisotni pri vseh tipih izkoriščanja, pa tudi, da sama zaznava indikatorja še ne dokazuje, da je oseba žrtev trgovine z ljudmi. Obstoj posameznega indikatorja je lahko le vodilo, da se izvede podrobnejši postopek, pri katerem se natančneje ugotavlja morebiten obstoj suma trgovine z ljudmi.

Ne glede na zgoraj navedeno porazdelitev indikatorjev lahko zaznamo določene kategorije informacij, kot so na primer:

- starost;
- spol;
- država izvora;
- dokumenti, s katerimi se oseba izkazuje;
- lokacija, kjer je bila oseba pred kontrolo;
- prevozno sredstvo;
- morebitni znaki zlorab.

Starost

Starost oseb, ki bi lahko bile žrtve trgovine z ljudmi, je odvisna od vrste omenjene trgovine (spolno izkoriščanje, prisilno delo, izvajanje kaznivih dejanj, beračenje ...) in s tem povezanega povpraševanja na lokaciji izkoriščanja. Razen izjem so starejše osebe redkeje vključene v trgovino z ljudmi. To velja zlasti za spolno izkoriščanje. Storitvi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi običajno za to vrsto izkoriščanja ne trgujejo s starejšimi osebami. Podobno je pri delovnem izkoriščanju, saj so starejše osebe navadno manj produktivne kot pa osebe srednjega starostnega obdobja. Starejše osebe se lahko pojavijo kot žrtve trgovine z ljudmi v obliki izkoriščanja za prisilno beračenje.

Otroci so ranljivi za več oblik izkoriščanja, in sicer za spolno izkoriščanje, kot nezakonita delovna sila, vključno s prisilnim beračenjem in izvrševanjem kaznivih dejanj, in kot hišni pomočniki (služabništvo). Prav tako se ponekod pojavljajo kot žrtve trgovine z ljudmi za odstranjevanje človeških organov.

Spol

V spolno izkoriščanje so večinoma vključene ženske, vendar ne vedno – lahko pride tudi do prisilne homoseksualne prostitucije. Spolno izkoriščanje je prisotno skoraj v vseh državah sveta. Trgovina z ljudmi za izkoriščanje delovne sile pa je prisotna pri obeh spolih.

Država izvora

Veliko žrtev trgovine z ljudmi prihaja iz držav v razvoju ali tranzicijskih držav, kjer so možnosti za boljše življenje omejene. Izkoriščanje se izvaja v razvitih državah, in sicer za različne namene.

Potovalni oz. identifikacijski dokumenti

Predstavljanje s tujimi osebnimi podatki in tujimi potovalnimi dokumenti znotraj mejne kontrole ali v drugih postopkih je eden izmed kazalnikov, da gre lahko tudi za žrtev trgovine z ljudmi, in sicer v vseh fazah trgovanja.

Znaki zlorabe

Kakršni koli znaki fizičnih poškodb so lahko indikatorji, da gre za osebo, ki jo je poškodoval storilec ali stranka. Vendar kljub temu ne smemo domnevati, da oseba ni žrtev trgovine z ljudmi, če nima vidnih poškodb ali znakov fizičnega zlorabljanja, saj storilci tega dejanja uporabljajo tudi druge metode prisiljevanja, kot so grožnje, odvzem dokumentov in podobne psihološke metode.

1. SPLOŠNI INDIKATORJI ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI:

- oseba ne ve, v kateri državi je;
- ne ve, skozi katere države bo potovala;
- ne zna povedati verodostojnih podatkov o namenu potovanja;
- ne pozna naslova, kjer bo prebivala;
- ne pozna ne naslova ne telefonske številke osebe, pri kateri bo nastanjena;
- ne ve, kako dolgo bo ostala v kraju bivanja;
- če potuje več oseb, imajo podobna oblačila ali podobne potovalne vrečke;
- oseba ima lahko s pisalom na roki napisane določene informacije;
- nima nič oz. skoraj nič gotovine;
- je imetnik ponarejenega potovalnega dokumenta ali ponarejenega dovoljenja za prebivanje;
- potuje z osebo, ki se ukvarja s trgovanjem z ljudmi.

2. INDIKATORJI VEDENJA:

- izmikanje stiku (očesnemu ali pogovornemu);
- na mejno kontrolo pripotuje kot del skupine, ob mejni kontroli pa se predstavlja kot individualni potnik (pri potnikih na avtobusih ali vlakih);

- pretvarja se, da ne pozna drugih oseb, ki potujejo zraven (kontrola na vlakih ali avtobusih);
- ekstremno vedenje (preveč podrejeni, pretirano zgovorni in zelo učeni itd.);
- deluje zelo pasivno, še posebej če je ločen od vodje skupine/storilca oziroma če nima povezave s skupino;
- kaže znake, da je kontroliran, deluje, kot da dela po navodilih nekoga drugega;
- dovoljuje, da drugi govori v njegovem imenu, na posameznika deluje z verbalnimi ali neverbalnimi znaki itd.;
- vidno je nemiren;
- deluje prestrašeno;
- vede se po navodilih, kaj mora povedati ali storiti (na policijski postaji na primer pove do potankosti enako, naučeno zgodbo);
- v odnosu do uradnih oseb izkazuje nezaupanje ali strah, saj imajo mnogi od njih izkušnje, da so v njihovih matičnih državah uradne osebe skorumpirane;
- neprimerna govorica telesa ali celo spogledovanje s policistom.

Zunanji indikatorji:

- zaznane brazgotine, odrgnine, telesne poškodbe so lahko znaki zlorabe ali pretepa, samopoškodb, morebitne zlorabe prepovedanih snovi (zakonite in nezakonite), tudi znaki pretekle viktimizacije;
- oblačila in drugo imetje se ne ujemajo z ekonomskimi okoliščinami ali namenom potovanja;
- leta, spol, oblačila, prtljaga in predmeti, ki bi ustrezali profilu (potencialne) žrtve trgovine z ljudmi, nakazujejo določene oblike tega (izkoriščanje delovne sile, spolno izkoriščanje itd.).

Drugi indikatorji:

- nima oz. ne nadzoruje svojih potovalnih dokumentov ali drugih podpornih dokumentov (potni list, vozovnica, denar, vabilo itd.);
- predstavlja se s ponarejenimi dokumenti ali lažno identiteto;
- družinska/druga razmerja niso tako izrazita, kot trdi (na primer starostne razlike in presenetljivo veliko število otrok, rojenih v kratkem časovnem obdobju – trgovina z otroki itd.);
- nezmožnost naštetja osebnih življenjskih prelomnic (datum rojstva/leto);
- nezmožnost posredovanja podatkov o namestitvi, naslovu bivanja, naslovu zaposlitve ali drugih pomembnih naslovih;
- nepoznavanje namena potovanja ter uporabnih, praktičnih načrtov za potovanja in bivanje;
- težke ali zahtevne razmere v deželi izvora.

Oseba, ki je žrtev trgovine z ljudmi:

- lahko verjame, da ne more zapustiti svojega delovnega okolja;
- lahko verjame, da mora delati proti svoji volji;
- lahko deluje, kot da jo pri gibanju nadzoruje tretja oseba;
- lahko kaže znake strahu in tesnobe;
- je lahko ustrahovana z različnimi grožnjami proti sebi ali svojim bližnjim ob morebitnem pobegu ali neposlušnosti;

- lahko ima poškodbe, ki so posledica izvajanja pritiskov ali mehanizmov nadzora;
- lahko prejema malo ali nič plačila;
- lahko ne razpolaga s svojimi prihodki;
- je lahko nastanjena v slabih bivalnih razmerah;
- lahko živi v istem gospodinjstvu kot delodajalec ali pa je delodajalec tisti, ki žrtvi določi kraj bivanja;
- nima dostopa do medicinske pomoči;
- ima omejene stike s socialno mrežo;
- ne sme komunicirati z drugimi;
- lahko ustanovi podjetje, a je pri vseh aktivnostih v spremstvu trgovca z ljudmi in se z njim posvetuje o najmanjših podrobnostih;
- se lahko z osebo, ki ji je zagotovila delo v ciljni državi, dogovori, da bo stroške potovanja povrnila z lastnim delom (zelo močan indikator trgovine z ljudmi).

3. INDIKATORJI GLEDE NA OBLIKO IZKORIŠČANJA

3.1 INDIKATORJI ZA PREPOZNAVNO SPOLNEGA IZKORIŠČANJA

Oseba, ki je spolno izkoriščana:

- je lahko različno stara;
- se pogosteje seli in menjuje lokacije dela;
- je ob zapustitvi mesta nastanitve spremljana;
- ima tetovažo ali drugo oznako z navedbo »lastnika« oziroma osebe, ki jo izkorišča;
- je nastanjena v istem objektu, kjer tudi dela;
- živi ali potuje v skupinah drugih oseb – žensk, ki ne govorijo istega jezika;
- ima malo oblačil;
- ima večinoma erotična oblačila;
- pozna jezik države, kjer dela, oziroma držav, od koder prihajajo stranke, samo v obsegu besed, povezanih s spolnostjo;
- nima lastnih denarnih sredstev;
- nima osebnih dokumentov;
- je prisiljena v spolne odnose brez uporabe kondomov;
- ne more zavrniti strank;
- nima odmorov za malico ali prostih dni, ne more biti na letnem dopustu (zaposlitve v nočnih lokalih);
- je okužena s spolno prenosljivo boleznijo, ki je ne zdravi;
- mora biti dosegljiva delodajalcu 24 ur na dan, sedem dni v tednu;
- je brez soglasja preseljena iz enega v drug kraj;
- je v policijskih postopkih oziroma v postopkih s pristojnimi inšpekcijskimi organi prisiljena lagati;
- je prisiljena v izvajanje nezakonitih ali poniževalnih ravnanj;
- dela v nezdravem delovnem okolju, kar vključuje slabo osvetlitev, slabo prezračevanje in ogrevanje, neurejen dostop do sanitarij;

- je lahko videti utrujena in izčrpana;
- se mora prostituirati med boleznijo, menstruacijo ali nosečnostjo;
- spi na delovnem mestu ali v njegovi neposredni bližini;
- ne hrani zasluženega denarja ali prosto razpolaga z njim, temveč ga mora predati v hrambo drugi osebi;
- je prisiljena uživati alkohol/droge na delovnem mestu.

V primerih trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje odraslih bodo ti indikatorji v kombinaciji z drugimi (DEJANJE in UPORABLJENA SREDSTVA) nakazovali na žrtev trgovin z ljudmi oziroma kaznivo dejanje trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1.

3.2 INDIKATORJI ZA PREPOZNAVO PRISILNEGA BERAČENJA ALI IZVRŠEVANJA KAZNIVIH DEJANJ

Oseba, s katero se trguje za izvajanje prisilnega beračenja ali kaznivih dejanj, je lahko:

- otrok, starejša oseba ali invalid, migrant, nagnjen k beračenju na javnih mestih in javnih transportnih sredstvih;
- otrok, ki prenaša ali prodaja prepovedane droge;
- otrok, ki za prostovoljni prispevek prodaja/ponuja različne obeske, cvetje ipd.;
- oseba, ki ima fizične poškodbe, ki kažejo na to, da gre za namerno pohabljanje;
- otrok iste narodnosti ali etnične pripadnosti, ki se giblje v večjih skupinah otrok ob prisotnosti nekaj odraslih oseb;
- nekdo, ki sodeluje v aktivnostih organiziranih kriminalnih skupin;
- del večje skupine otrok, ki ima iste odrasle skrbnike;
- kaznovana, če ne zbere ali ukrade dovolj sredstev;
- nekdo, ki živi s člani kriminalnih združb, ki niso njegovi starši;
- nekdo, ki s člani kriminalnih združb potuje v namembno državo;
- nekdo, ki se dnevno premika v velikih skupinah in na daljših razdaljah;
- nekdo, za kogar obstajajo dokazi, da se v družbi z drugimi v zelo kratkih časovnih obdobjih giblje v večjem številu držav, kjer skupaj izvajajo navedene aktivnosti.

3.3 INDIKATORJI ZA PREPOZNAVO PRISILNEGA DELA

Vsako izkoriščanje delovne sile ni trgovina z ljudmi z namenom prisilnega dela. Delavci (tudi delavci migranti) lahko delajo v slabih delovnih razmerah, za slabo plačilo, v nezdravih delovnih okoljih, a to še ne pomeni, da so žrtve trgovine z ljudmi. Torej delavcev, ki iz različnih razlogov delajo v slabih delovnih razmerah, ne moremo samodejno obravnavati kot žrtve trgovine z ljudmi, čeprav so delavci migranti.

Pojem prisilnega dela je definiran v Konvenciji št. 29 o prisilnem ali obveznem delu ter Konvenciji št. 105 o odpravi prisilnega dela.

Tako je v 2. členu Konvencije št. 29 o prisilnem ali obveznem delu opredeljeno:

- prisilno ali obvezno delo je vsako delo ali storitev, ki zahteva od posameznika opravljanje dela, za katero se ta ni prostovoljno odločil, pod grožnjo kakršne koli kazni.

To pomeni, da sta za prisilno delo potrebna **dva elementa**, in sicer da gre za delo ali storitev, ki je komu dodeljena pod **grožnjo s kaznijo** in se izvaja **neprostoovoljno** (Konvencije št. 29 o prisilnem ali obveznem delu).

Nadzorni organi ILO so oba elementa pojasnili tako, da **element grožnje s kaznijo** pomeni tudi druge oblike, kot so:

- fizične sankcije;
- finančne sankcije;
- psihološke sankcije;
- kazni z izgubo pravic ali privilegijev.

Obstajajo tudi čustvene sankcije, kot so:

- različne psihološke grožnje;
- grožnja s prijavo policiji, kar se dogaja, ko je status osebe nezakonit.

Poznane so tudi finančne sankcije v obliki dolžniške odvisnosti:

- neizplačevanje plač;
- grožnja z izgubo službe, če oseba odkloni nadurno delo;
- prisiljevanje z odvzemom dokumentov in posledičnim ustrahovanjem žrtve.

Po mnenju nadzornega odbora ILO element prostovoljnosti ni podan, če delavec delo sprejme, ker je bil prevaran ali ogoljufan, oziroma če soglasja za delo iz različnih razlogov ne more preklicati (ILO, 2005).

V primerih trgovine z ljudmi za prisilno delo odraslih bodo navedeni indikatorji v kombinaciji z drugimi indikatorji (DEJANJE in UPORABLJENA SREDSTVA) nakazovali na žrtev trgovine z ljudmi oziroma kaznivo dejanje »trgovina z ljudmi« po 113. členu KZ-1.

Ti indikatorji so:

- delavec mora izvajati dela/nevarna dela brez ustrezne varnostne zaščite;
- delavec nima ustrezne izobrazbe in izkušenj za varno delo;
- delavec živi na območju, kjer opravlja delo;
- v delovnem okolju je zaznati večjo prisotnost delavcev ene etnične skupine;
- delavec je prisiljen delati nedovoljena in ponižujoča dela;
- delavec dela v nezdravem delovnem okolju, s slabo osvetlitvijo, slabim prezračevanjem in ogrevanjem ter neurejenim dostopom do sanitarij;
- delavci so videti izčrpani;
- delovne razmere so hudo kršene in niso v skladu z delovnopravno zakonodajo, kolektivno pogodbo oziroma drugimi predpisi, ki to urejajo;
- delavci prejemajo nižje plačilo za delo, kot je bilo dogovorjeno, plačila sploh ne prejemajo ali pa to ni sorazmerno s plačilom, ki ga za podobno delo prejema večinsko prebivalstvo;

- delavec mora delati bolan ali v visoki nosečnosti;
- ob nadzoru delodajalec ne izkazuje pogodbe o zaposlitvi;
- delodajalec ne plačuje prispevkov zdravstvenega in socialnega zavarovanja;
- delavec mora delati čez polni delovni čas brez ustreznega plačila;
- delovni čas je opredeljen zelo ohlapno ali pa sploh ni;
- delavec mora biti za izvajanje del dosegljiv 24 ur na dan, sedem dni v tednu;
- delavec izvaja delo ob neobičajnih urah;
- delavec opravlja delo v delodajalčevem zasebnem bivališču;
- delavec ne more imeti odmora, prostega dne oz. prostega časa ali biti na letnem dopustu;
- delavcu se ne priznava pravica iz delovnega razmerja (plačan dopust).

4. INDIKATORJI ZA PREPOZNAVNO OTROK KOT ŽRTEV TRGOVANJA

Splošni indikatorji, ki jih lahko kaže otrok kot žrtev trgovanja:

- prestrašenost;
- vedenje ne ustreza starosti otroka;
- nima stika s starši;
- v okolju nastanitve nima vrstnikov;
- nima možnosti izobraževanja;
- nima prostega časa za igro;
- živi ločeno od drugih otrok in v neprimernih bivalnih razmerah;
- prehranjuje se ločeno od drugih družinskih članov;
- izvaja dela, ki niso primerna za otroke;
- potuje z osebami, s katerimi ni v sorodstvenem razmerju;
- prisotnost oblačil otroških številka za izvajanje fizičnega dela ali dela v »spolni industriji«;
- prisotnost otroških igrač, ležišč in otroških oblačil v neprimernih prostorih, kot so javne hiše ali druga delovna okolja;
- berači, prosjači, krade ali na ulici igra na glasbila v skladu z navodilom trgovcev z ljudmi;
- če ga na ulici nagovori odrasla oseba, noče komunicirati ali ne razume jezika;
- prisiljen je v poroko, zgodaj je spolno aktiven (dekleta so lahko noseča), zapusti šolski program.

Telesna govorica:

- sramežljivost;
- plašnost, strah;
- ni vidnega stika;
- pogled navzdol;
- odsotnost;
- vidna nepovezanost z drugimi člani skupine;
- poskusi vzpostavljanja očesnega stika z eno ali več osebami, ki otroka ignorirajo.

Obnašanje otroka do staršev/spremljevalnih oseb:

- otrok se v družbi odraslih spremljevalcev počuti nelagodno;
- otrok ne more prosto govoriti;
- otrok kaže znake strahu zaradi odraslih spremljevalcev;
- ne kaže fizične podobnosti z odraslimi;
- pri družinah z več otroki je treba primerjati rojstne podatke otrok in staršev zaradi preverjanja možnih neskladij (rojstva – časovne razlike, starost otrok, starost staršev ipd.).

II. INDIKATORJI ZA PREPOZNAVO STORILCEV KAZNIVEGA DEJANJA TRGOVINE Z LJUDMI

Obstaja veliko različnih kaznivih dejanj in storilcev, povezanih s trgovanjem z ljudmi (korupcija, ponarejanje listin, kršitev zakonodaje s področja dela in priseljevanja itd.).

Nekatere skupine storilcev so specializirane za različne faze v procesu trgovine z ljudmi (na primer novačenje, prevoz ali izkoriščanje).

Storilci trgovine z ljudmi in same mreže storilcev pogosto sestavljajo etnično ali nacionalno homogene skupine.

Splošne kategorije informacij o storilcih, ki jih je treba upoštevati, so prav tako:

- spol;
- nacionalnost;
- starost storilca;
- družinski/zakonski status, zgodovina potovanja (pogostost potovanja);
- poklic, izobrazba in kriminalna zgodovina storilca.

Indikatorji prepoznavne storilca trgovine z ljudmi:

- zabeležke v posebnih »kazenskih« evidencah, kot so tihotapljenje migrantov, ponarejanje dokumentov in nezakonito posedovanje orožja;
- ob kontroli ugotovimo, da si oseba deli hotelsko sobo ali apartma s potencialno žrtvijo trgovine z ljudmi;
- oseba ima neupravičene prejemke, vplačila prek finančnih transakcij poslovnih družb ali bank;
- oseba je povezana s službami, ki ponujajo spremstva, savne ali javne hiše;
- oseba ima brez pravega razloga dokumente druge osebe ali drugo lastnino (zapiske, mobilni telefon, slike) ter odgovarja na vprašanja v imenu žrtve;
- oseba je običajno boljšega fizičnega in psihičnega stanja kot domnevna žrtev;
- v nekaterih primerih je lahko storilec oseba, ki je bila v preteklosti sama žrtev trgovine z ljudmi. To je pogosto opaženo pri prisilni prostituciji. Prav tako lahko skupaj z žrtvijo ponuja spolne storitve, pogosto pa tudi izvaja nadzor na njo. Namen tega nadzorovanja je preprečitev morebitnega pobega ali iskanja druge pomoči. Zato je treba med izvajanjem mejne kontrole ali pri poostrenih nadzorih osebe, ki so v postopku obravnave, ločiti med seboj ter jih v nadaljevanju preveriti oziroma obravnava ločeno.

